Planprogram

Klima- og miljøplan

Sortland kommune 2023-2032

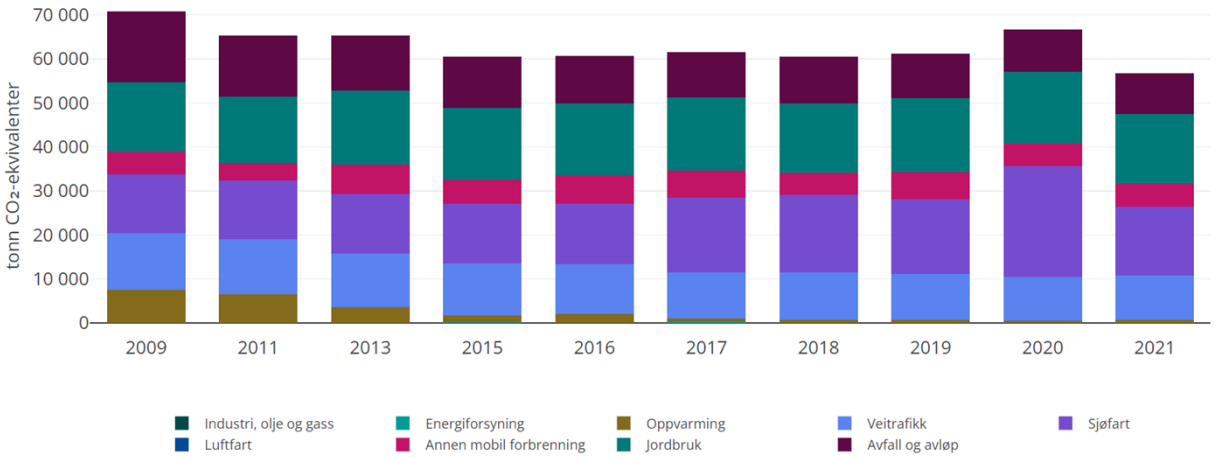
Innholdsfortegnelse

.....1
1. Innledning.....2
2. Bakgrunn 3
2.1 Planstrategi.....3
2.2 Planprogram 3
3. Formål med planarbeidet 3
4. Føringer for arbeidet 3
4.1 Lokale føringer.....3
4.2 Regionale føringer 4
4.3 Nasjonale føringer og internasjonale forpliktelser 4
5. Utredningsbehov 5
5.1 Kunnskapsinnhenting og utredninger 5
5.2 Plan og kostnad for kunnskapsinnhenting.....6
6. Medvirkning.....6
7. Organisering av planarbeidet 7
7.1 Prosjektorganisering og samhandling 7
7.2 Avklaringer som skal gjøres underveis i planarbeidet 7
8. Planutvikling og langtidsplan 8
9. Begrepsavklaringer 8

1. Innledning

Globalt, nasjonalt og lokalt står man ovenfor en større omstilling der klimagassutslippene fra alle sektorer må fjernes helt eller minimeres fram mot midten av dette århundret. Skal Sortland som kommune være et klima- og miljøvennlig samfunn innebærer det at kommunen, utbyggere, næringsliv, havn- og samferdselsaktører og innbyggere sammen må bidra for å redusere Sortlandsamfunnets klimafotavtrykk. For at omstillingen skal gi grønn vekst og bedret livskvalitet for innbyggerne, er det sentralt at mål om netto null eller lavutslippsperspektivet inngår i samfunnsplanleggingen i alle ledd.

Sortland kommune har i nylig vedtatt Samfunnsplanen satt seg ambisiøse mål for den lokale klimapolitikken. Sortland kommune skal redusere sine Co2-utslipp med 60 % innen 2030 sammenlignet med nivået i 2009. Dette i samsvar med Nordland fylkeskommunes regionale plan for klima og miljø. Miljødirektoratet har utslippsregnskap for kommunen tilbake til 2009. Miljødirektoratets oversikt viser at Sortland kommune i perioden 2009-2021 har hatt en reduksjon på 20%. Det er i perioden ikke registrert store endringer innenfor landbruk, energiforsyning, sjøfart og veitrafikk. 60% reduksjon fra 2009-nivå viser at Sortland kommune må ned 50% fra nivået i 2021.

Figur 1. Utslipp av klimagasser i Sortland kommune.

Skal Norge oppfylle sine internasjonale utslippsforpliktelser for 2030 er man helt avhengig av norske kommuners innsats. Helt generelt gjelder at norske kommuner må utfordres på å utvikle lokale tiltak som samlet bidrar til å redusere lokale utslipp. Ifølge miljødirektoratets rapport klimakur 2030[1] kan kommunen i stor grad påvirke utslipp fra egen virksomhet selv. Kommunen kan, som største arbeidsplass og sentral utviklingsaktør, bidra gjennom større bevissthet om utslipp fra egne kommunale kjøretøy, gjennom å stille klima og miljøkrav i kommunal bygg- og anleggsvirksomhet og gjennom å være en krevende klimabevisst innkjøper. Det største potensialet for å bidra til utslippsreduksjoner har kommunen imidlertid gjennom å påvirke eller kreve gjennomføringen av klimatiltak hos andre aktører i lokalsamfunnet.

Kommunens ulike roller som er relevante i det lokale klimaarbeidet:

Samfunnsutvikler	Pådriver, tilrettelegger og samarbeid med befolkning, næringsliv
Myndighetsutøver	Planmyndighet, herunder for areal- og transport og tilskuddsforvalter
Tjenesteleverandør	Utøver av tjenester som utdanning, helse og omsorg
Eier og drifter bygg	Infrastruktur, skog, egen transport, kommunale selskaper og fondsplasseringer
Innkjøper	Varer og tjenester

2. Bakgrunn

2.1 Planstrategi

Kommunal planstrategi 2020-2024[2] ble vedtatt 17.06.21. Planstrategien peker på at det er store endringer i klimasituasjonen og FN's bærekraftsmål krever rulleringer av planen som er fra 2010. Gjeldene kommunedelplan er utdatert gitt situasjonen og målene som er satt i kommuneplanens samfunnsdel.

10.11.22 ble Planstrategi for Sortland 2023-2024 rullert og vedtatt i kommunestyret. Tidligere kommunedelplan for klima og energi, nå klima og miljø, blir trukket frem som en av de prioriterte planene å revidere.

Kommunen har lagt til grunn at planen skal revideres. Det legges til grunn at en revisjon er å se på hele/deler av planen, herunder mål og prioriteringer. Når man rullerer planer, blir de oppdatert i forhold til dagens kunnskap og supplert innenfor eksiterende rammer.

2.2 Planprogram

Før arbeidet med ny kommunedelplan for klima og miljø skal det utarbeides og vedtas et planprogram som grunnlag og prosjektplan for arbeidet. Planprogrammet skal i henhold til plan- og bygningsloven § 4.1 gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegg for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart. Endelig planprogram fastsettes av kommunestyret etter at det har vært lagt ut til offentlig ettersyn i minst seks uker.

3. Formål med planarbeidet

Formålet med planarbeidet er å revidere gjeldende kommunedelplan for miljø med hovedtema energi og klima 2010-2022.

Planarbeidet skal belyse sentrale klimarelaterte utfordringer kommunen står ovenfor og belyse hvordan kommunen kan bidra til å følge opp klimamål i Lov om klimamål (klimaloven) og Norges internasjonale klimaforpliktelser, jf. Parisavtalen og FNs bærekraftsmål 13; Stoppe Klimaendringene. Planarbeidet skal involvere hele bredden av kommunens fagområder for å sikre forankring i organisasjonen.

Etter endt planarbeid skal kommunens klima og miljøplan være godt kjent i organisasjonen, som det styrende dokumentet for Sortland kommunes arbeid innen klima og miljø. Planen skal inneholde overordnede målsetninger for samfunnet Sortland kommune og for virksomheten Sortland kommune. De overordnede målsetningene skal følges opp med en handlingsdel med konkrete tiltak innenfor hvert fokusområde. De konkrete tiltakene i handlingsdelen skal utarbeides gjennom medvirkningsprosess hvor både næringslivet, organisasjoner, innbyggere og kommunens administrasjon setter mål for klima og miljø. Handlingsdelen vil årlig rulleres og rapporteres på ved behandling av budsjett og økonomiplan.

4. Føringer for arbeidet

4.1 Lokale føringer

Kommuneplanens samfunnsdel setter føringer for ny klima- og miljøplan. I revisjon av kommuneplanens samfunnsdel ble klima og miljø definert som et av fem mål:

“Sortlandsamfunnet er grønt, smart og bærekraftig”

Med dette fulgte det fire delmål:

- Sortland skal redusere samlet klimautslipp med 60 % innen 2030
- Sortlandsamfunnet motvirker og tilpasser seg konsekvensene av klimaendringer
- I Sortland tar vi vare på naturen, havet og lufta, og sikrer naturmangfoldet og økosystemet i det
- Sortland planlegger vekst og utvikling innenfor bærekraftig prinsipper, for klima og miljø, mennesker og samfunn

Arbeidet med kommunedelplan for klima og miljø skal følge opp de ambisjoner, mål og føringer på klima- og miljøområdet som er vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel.
Klima og miljø er sektorovergripende, og det er flere mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel som også setter føringer for planen.

4.2 Regionale føringer

Nordland fylkeskommune har en regional strategisk rolle i klimaarbeidet, og har et ansvar som regional planmyndighet og planfaglig veileder overfor kommunene.

Fylkeskommunens overordnede planlegging skal innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser, og ta hensyn til effektiv ressursbruk for samfunnet. Klima og miljø skal innlemmes i den helhetlige samfunnsutviklingen. Nordland fylkeskommune jobber for å underbygge nasjonale målsetninger og skal via sitt virke bidra til å nå klimalovens mål om minst 60 % reduksjon av klimagasser i Norge innen 2030, og bidra til at Norge blir et lavutslippssamfunn i 2050.

Regional plan for klima og miljø er forankret i regional planstrategi 2016-2020, men vil også bidra til å følge opp flere av målene som fylkesrådet har foreslått i planstrategien for 2021-2024. Det er regional plan for klima og miljø for Nordland 2020-2032 som nå er gjeldende.

Regional plan for klima og miljø for Nordland fram mot 2030 har følgende delmål:

- Kommuner, næringsliv, regionale myndigheter og frivillige organisasjoner skal ha oversikt over egne kilder til direkte og indirekte klimagassutslipp
- Utslipp fra transport skal reduseres med 70 % sammenlignet med 2009
- Hurtigbåt- og fergetransport skal oppnå 30 % energieffektivisering sammenlignet med 2018
- Bygg skal redusere energibehovet med 20 % sammenlignet med 2009
- Bygg og anleggsplasser skal bli fossilfrie
- Utslipp fra landbruk og havbruk skal reduseres med 50 % sammenlignet med 2009
- Skogens og matjordens karbonlager skal økes
- Økt klimakommunikasjon, kompetanse og samarbeid
- Det skal arbeides etter føre-varprinsippet
- Redusere plastavfallet med 10 kg per innbygger innen 2025
- Matsvinnet skal bli halvert sammenlignet med 2015
- For husholdningsavfall og lignende næringsavfall skal 60 % bli materialgjenvunnet
- For bygg- og anleggsavfall skal 70 % bli materialgjenvunnet innen 2025
- Redusere avfallsmengden med 10 % sammenlignet med 2020

4.3 Nasjonale føringer og internasjonale forpliktelser

Lov om klimamål (klimaloven), fra 2017, skal fremme gjennomføringen av Norges klimamål som ledd i omstilling til et lavutslippssamfunn. Loven sier at;

- Klimagassutslipp skal reduseres med minst 50 % og opp mot 55 % i 2030 sammenlignet med 1990
- Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050
- Forberede samfunnet på klimaendringer og tilpasse det til klimaendringene

Under følger en liste over de mest aktuelle nasjonale- og internasjonale føringene og strategiene for Sortland kommunes arbeid med klima- og miljø.

- FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Mål 13 i FNs bærekraftsmål går direkte på å stoppe menneskeskapte klimaendringer.
- Parisavtalen fra 2015 har satt et mål om at den globale oppvarmingen skal holdes under 2 grader og landene skal tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader sammenlignet med førindustriell tid. Gjennom avtalen har Norge forpliktet seg til reduksjon av nasjonale klimagassutslipp på 50-55 % innen 2030, sammenlignet med 1990-nivå. I Parisavtalen er man enig om at utslippskutt skal skje «så raskt som mulig», og at verden skal bli «klimanøytral» i løpet av siste halvdel av dette århundret.
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fra 2019–2023 er regjeringens forventninger til all planlegging etter plan- og bygningsloven. Forventningene legger FNs bærekraftsmål til grunn og angir fire hovedtemaer: planlegging som verktøy for helhetlig og bærekraftig utvikling, vekstkraftige regioner og lokalsamfunn, bærekraftig areal- og transportutvikling, og byer og tettsteder der det er godt å bo og leve.
- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene fra 2018 skal legges til grunn ved all planlegging etter plan- og bygningsloven, og gir føringer som skal bidra til reduksjon av klimagassutslipp, økt miljøvennlig energiomlegging, og bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning).
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging fra 2014 skal legges til grunn ved all planlegging etter plan- og bygningsloven, og gir føringer for kompakt og klimavennlig by- og tettstedsutvikling og boligtilrettelegging.
- Meld. St. 13 (2020–2021) Klimaplan for 2021–2030 presenterer politikken til regjeringa for å redusere klimagassutslipp i perioden 2021-2030 i tråd med nasjonale mål og i samarbeid med EU.

5. Utredningsbehov

5.1 Kunnskapsinnhenting og utredninger

Basert på lokale forhold skal kommunen vurdere hvordan klima- og miljøutfordringer berører kommunens sektorer. I denne sammenheng er det særlig viktig at det flerfaglige perspektivet ivaretas. Dette følger av kapittel 4.3 Krav til planprosess og beslutningsgrunnlag, avsnitt seks i statlige planretningslinjer (SPR).

1. Med en kunnskapsbasert tilnærming skal kommunen ut fra lokale forhold, vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke blant annet samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur- og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp. Kommunen må få oversikt over hvilke klima- og miljørelaterte utfordringer kommunen som virksomhet og samfunnet vil stå ovenfor i fremtiden.
2. Kommunen skal innhente detaljert kunnskap om egne utslipp av klimagasser og utslipp i Sortland kommune, og det skal gjøres en faglig vurdering av effekt og potensial for ulike tiltak innen utslippsreduksjon. Gjennomgang av miljødirektoratets klimaregnskap for utslipp innenfor kommunes geografiske grenser, som grunnlag for en tematisk tiltaksvurdering som skisserer mulige utslippsreduksjoner for kommunen som samfunn.

3. Kommunen skal gjennom en medvirkningsprosess samle kunnskap om hvordan kommunen kan bidra og legge til rette for at innbyggerne våre og lokalt næringsliv kan akselerere sin innsats i det grønne skiftet.
4. Kommunen skal Miljøfyrtårnsertifisere egen virksomhet. Kommunen sertifiseres etter Hovedkontormodellen som vil si at Rådhus 1 og rådhus 2 sertifiseres først, og deretter vil resterende av kommunens virksomhet sertifiseres. Det er en prosess som vil gå over tre år, og da vil kommunen ha klimaregnskap for hele sin virksomhet.
5. I årene fremover skal det gjennomføres flere større utbyggingsprosjekter i kommunen. Større anskaffelser skal kartlegges og det skal vurderes hvilke klimakrav som kan stilles.
6. Status for tiltak i forrige energi- og klimaplan 2010-2022 vil bli gjennomgått og vurdert. Det skal ses på hvilke utfordringer som oppsto og hvilke tiltak som ble gjennomført. Gjennom dette arbeidet vil kommunen kunne se på forbedringspotensialer.
7. En klima- og miljøplan skal kommunisere ut til et bredt spekter av mennesker. Gjennom visuell kommunikasjon med bruk av bilder, former, tekst og farger vil dette være et viktig virkemiddel for å skape engasjement. Klima- og miljøplanen skal være lesbar med tydelig budskap og formål.

5.2 Plan og kostnad for kunnskapsinnhenting

Under er en foreløpig oversikt over behov for kunnskapsinnhenting med kostnad. Behov kan endres basert på innspill i høringsperioden, føringer i kommuneplanens samfunnsdel eller annet.

Utredning	**Tema**	**Kostnad**	**Tid til gjennomføring**
1	Klimatilpasning /klimarisiko	Gjennomføres internt	Gjennomføres av administrasjonen i løpet av 2023
2	Analyse/utarbeidelse av klimabudsjett/-regnskap og vurdering av tiltak	400.000 kr	Gjennomføres etter kjøp
3	Medvirkning	100.000 kr	Gjennomføres som en del av planarbeidet
4	Miljøsertifisering	Gjennomføres internt	Påbegynt
5	Kartlegging av pågående og planlagte prosjekter i kommunens sektor	Gjennomføres internt	Gjennomføres av administrasjonen i løpet av 2023
6	Status for tidligere energi- og klimaplan	Gjennomføres internt	Gjennomføres av administrasjonen våren 2023
7	Layout for klima og miljøplan	50.000 kr	Gjennomføres 2024

6. Medvirkning

Kommunen alene kan ikke gjøre alt som er nødvendig for å Norges klima- og miljømål. Ett av formålene med planarbeidet er å fastsette målsetninger for Sortlandsamfunnet og for virksomheten Sortland kommune. Gjennom medvirkningsprosesser ønsker Sortland kommune å forstå hvordan kommunen kan legge til rette for- og samarbeide med våre innbyggere, lokalt næringsliv og organisasjoner, slik at vi alle kan øke vår innsats i det grønne skiftet.

Gjennom medvirkningsprosess kan kommunen etablere grunnlag for prioriteringer, få større forståelse for lokale utfordringer og prosessen kan i seg selv skape et handlingsrom hvor lokalt engasjement kan bidra til å løse dem.

I planprosessen vil kommunen gjennomføre;

- Medvirkningsprosesser som henvender seg mot innbyggerne og kommunens ansatte
- Innspillsmøter med næringslivet og organisasjoner
- Innspillsprosses med barn og unge

7. Organisering av planarbeidet

7.1 Prosjektorganisering og samhandling

Arbeidet med kommunedelplan for klima- og miljø delegeres til fagavdelingen til teknisk og samfunnsutvikling og ledes av kommunalsjef for teknisk og samfunnsutvikling.
Planarbeidet forankres i organisasjon ved at kommunedirektørens ledergruppe er planprosessens styringsgruppe. Styringsgruppen har det overordnede ansvar for prosess og gjennomføring, og ansvar for at planarbeidet blir prioritert i organisasjonen. Styringsgruppen skal utøve prosjekteierskap og skal dermed være beslutningsorientert. For å sikre prosjekteierskapet vil kommunens kommunalsjefer vil måtte levere inn klimamål for sine underliggende enheter. Dette vil bli fulgt opp i handlingsplanen, økonomi og budsjettplan.
Plangruppe fra administrasjonen

Terje Kili	Kommunalsjef for teknisk og samfunnsutvikling
Brynjulv Øverby	Enhetsleder prosjekt og utvikling
Ingelin Karlsen	Konstituert enhetsleder Plan og forvaltning
Oda Lie Engesæth	Fagkoordinator kommuneplanlegger
Amanda Lona	Miljørådgiver
Lene Tronrud	Rådgiver forurensning

7.2 Avklaringer som skal gjøres underveis i planarbeidet

Arbeidet må innrette seg etter kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034. Kommuneplanens samfunnsdel setter kursen for samfunnsutvikling og kommunens arbeid de neste 11 årene. Strategier som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel vil legge hovedføringene for revisjon av eksisterende klimaplan.
Sortland kommune er i en prosess der arbeidet med klimabudsjett skal forbedres og innlemmes i kommunens strategiske styringssystem. Et klimabudsjett skal inneholde tiltak med beregning av reduksjon i klimagassutslipp, og kostnader og ansvar for gjennomføring av tiltakene. Klimabudsjettet kobles til kommunens viktigste styringsdokument, økonomi- og handlingsplan med årsbudsjett.
Et klimabudsjett for Sortland kommune vil bli et viktig verktøy for å skape samsvar mellom mål og handling, og kan fungere som årlig tiltaksprogram for gjennomføring av klima- og miljøplanen.
Forholdet mellom klima- og miljøplanen og klimabudsjettet må avklares underveis i planarbeidet.

8. Planutvikling og langtidsplan

Fremdriftsplanen er veiledende og kan bli justert underveis.

Fremdrift – Kommunedelplan klima og miljø						
Aktivitet	**2023**				**2024**	
	1.kvartal	2.kvartal	3.kvartal	4.kvartal	1.kvartal	2.kvartal
Planprogram						
Oppstart av arbeidet						
Vedtak om offentlig ettersyn						
Offentlig ettersyn av planprogram						
Behandling av innspill						
Politisk behandling og vedtak						
Kunngjøring av planprogram						
Kommunedelplan klima og miljø						
Kunnskapsinnhenting og medvirkning						
Vedtak om offentlig ettersyn						
Offentlig ettersyn av plan						
Behandling av innspill						
Vedtak av plan						
Kunngjøring av klimaplan						

9. Begrepsavklaringer

Klimanøytral / Netto null	Klimanøytralitet eller begrepet «netto-null» innebærer at man ikke slipper ut mer klimagass i atmosfæren enn det man greier å fange opp eller fjerne.[3] Altså at man ikke bidrar til den globale oppvaringen. Dette kan skje ved at en kompenserer for sine klimautslipp, for eksempel ved å kjøpe klimakvoter eller investere i tilsvarende utslippsreduserende tiltak.
Klimarisiko	Klimaendringer og overgangen til lavutslippssamfunnet eller klimanøytralitet innebærer risiko for kommunene på en rekke områder. Klimarisiko handler både om hvordan de fysiske konsekvensene av klimaendringer vil påvirke natur og samfunn, og hva overgangen til et samfunn med netto null utslipp vil innebære.[4]
Lavutslippssamfunn	Med lavutslippssamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015 artikkel 2 nr. 1 bokstav a.[5]